

> STARE SVETE GORE NAD PODSREDO

CERKEV ŽALOSTNE MATERE BOŽJE IN KAPELA SV. ANE / I. Ž.

Skriti biser Kozjanskega

Božjepotni kompleks nad Podsredo je malo znani biser slovenske kulturne in duhovne dediščine. Zapuščenega in propadajočega nekateri želijo rešiti.

Stare gore, imenovane tudi Stare Svete gore nad Podsredo na Kozjanskem, so pozabljena božja pot, nekoč pa je bila zelo obiskana. To edinstveno božjo pot so nekoč postavili na strmem griču Gradišče, torej na staro prazgodovinsko kulturno osnovo. Sestavljajo jo osrednja cerkev, posvečena sveti Mariji oziroma Mariji sedem žalosti, dve veliki kapeli oziroma majhni cerkvi in iz Podsrede speljan strm križev pot oziroma kalvarijska pot s trinajstimi kapelami. Domačini romarskemu kompleksu rečejo tudi Bližnje gore (za razliko od Svetih gor nad Bistrico ob Sotli, ki jim rečejo Daljne gore).

Gotski kip Pieta

Cerkev Marije sedem žalosti je stara, prva pisna omemba sega v leto 1347, sedanja stavba izvira iz 15. stoletja. Ohranjeni gotski prezbiterij krasijo ostanki zgodovinske poslikave, medtem ko izstopa zgodnjebaročni glavni oltar iz 17. stoletja. Posebnost cerkve je gotski kip Pieta, Marije z Jezusom, snetim s križa v naročju, star več kot 600 let, iz okrog 1410, delo ptujskogorske delavnice, ki je eden najlepših primerov gotskega kiparstva pri nas. Kip je tako dragocen, da ga hranijo v Narodni galeriji v Ljubljani, v cerkvi pa je zelo lepa replika. Cerkev hrani tudi relikvije svetega Križa in mučencev iz rimskih katakomb. Stranska oltarja sta posvečena sv. Fabijanu in Sebastijanu ter sv. Križu, v tronu sredi cerkve je kip

Žalostne Matere Božje iz leta 1902. Opremo dopolnjujeta rokokojska prižnica in križev pot z napisi v bohoričici.

Ob cerkvi dve kapeli

Nad cerkvijo stoji kapela sv. Ane iz 14. stoletja, pod njo pa kapela sv. Mohorja in Fortunata iz začetka 15. stoletja, ki zaključuje križev pot iz doline in so jo uporabili za božji grob. Obe imata novejšo opremo iz 19. stoletja, ki je v zelo slabem stanju. Križev pot po strmem pobočju iz Podsrede je iz leta 1834, nazadnje so ga obnovili leta 2015.

Romarski kompleks je dolgo propadal. Domača župnija ga ni mogla več vzdrževati, kaj šele obnavljati, v zadnjih letih je prišla celo v soupravo k sosednji župniji Bistrica ob Sotli, ki pa ima že sama na svojem ozemlju znane Svete gore, prav tako pomembno božjo pot. Pred dvema desetletjema so se na pobudo takratnega direktorja Kozjanskega parka lotili obnove, najprej so restavrirali poslikave v ladji. Začeta obnova prezbiterija je zastala, v njem pa so delovni odri stali kar 18 let.

Obnova prezbiterija

Leta 2023 pa so domačini ponovno združili moči z željo po obnovi. Uspešno so se prijaviili na razpis Ministrstva za kulturo za sofinanciranje, sredstva pa so prispevali tudi Občina Kozje

in donatorji. V sklopu projekta so se osredinili na konservatorsko-restavratorska dela, ki so jih zaključili jeseni 2024. Osrednji del prenove je bila obnova 600 let starega gotskega prezbiterija. Poleg tega so domačini poskrbeli za nujna vzdrževalna dela na celotnem objektu. Popravili so streho, ki je puščala, uredili odvodnjavanje, popravili cementni tlak, obnovili omet v zakristiji, namestili mreže na okna za zračenje, restavrirali svetila in oltarne svečnike ter v cerkvi vzpostavili elektrifikacijo. V več delovnih akcijah so temeljito očistili cerkev in okolico.

600
let star kip
Pieta

Blagoslovitev obnove

Prenovljen prezbiterij so blagoslovili na belo nedeljo leta 2025. Mašo so darovali domači župnik Lojze Weingerl (v Podsredi je od leta 1973) ter Damjan Kejžar in Peter Leskovar, ki je vodil somaševanje in blagoslov. Slovesnost je s petjem obogatil cerkveni pevski zbor iz Podsrede, po maši pa so zapeli še litanije. Bojana Bratuša je v imenu vaščanov izrazila zahvalo vsem, ki so prispevali k prenovi. Obnovo je vodila konservatorica Mateja Ocepek, ki je predstavila postopek restavratorskih del in razložila zgodovinske stenske poslikave. Že prej, na tiho nedeljo, je bila v cerkvi prvič po skoraj 20 letih maša na glavnem oltarju. Ob tej priložnosti so blagoslovili nov oltarni prt s čipkami, ki ga je izdelala Jožefa Prelog iz Poljanske

doline in ga darovala Mariji na Starih gorah. Zanj je porabila več kot 200 ur dela.

Vloga posameznika

Jure Ferlan iz Odbora za obnovo cerkve na Starih gorah, ki se je zavzel za obnovitvena dela, je za *Družino* povedal, da je za ta kraj nad Podsredo vedel že kar nekaj časa, pred slabimi desetimi leti pa je obiskal prirediteljev Kozjansko jabolko v Podsredi. Ob tej priložnosti se je pri domačinih pozanimal o možnosti obiska romarskega kompleksa na Gorah, kot jim tudi rečejo. Usmerili so ga do župnika Lojzeta Weingerla, ki ga je napotil do takratne mežnarice Rozalije Babič na Gradišču, k hiši, najbližji cerkvam. To je bil njegov prvi obisk na Gorah, kasneje se je oglasil še večkrat.

»Mežnarica Rozalija mi je najprej odklenila veliko cerkev, v kateri so v prezbiteriju za steno iz polivinila stali do oboka segajoči gradbeni odri, po tleh so bili kupi gradbenega materiala in različnih odpadkov,« pove. Že prvi vtis mu je dal vedeti, da gre za eno bolj zanimivih cerkev na Slovenskem. »Čeprav so ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja predvsem v ladji naredili večji poseg z odstranitvijo ravnega lesenega stropa, ki je bil morda še gotski, ali vsaj baročen, ter s takrat priljubljeno sentimentalno poslikavo obremenili stene in nov ometan strop, je še vedno precej elementov iz starejših

časov, iz obdobja gotike in baroka. Vsa oprema je v precej slabem stanju zaradi dolgoletnega nevdzdrževanja, v zakristiji pod zvonikom je bilo pravo razsulo. Navlažen omet je odpadal, za zelo lepo zakristijsko omaro je bilo za dve samokolnici odpadlega ometa, v njej so gnezdile miši, ki so zgrizle mašne plašče. Glavni oltar je bil zavrt v strgan polivinil, zaprašen, na njem so celo gnezdile ptice. Ladjo so počistili za maševanje, oltar pa je bil kar stara kuhinjska miza. Zunaj cerkve so na tleh ležala polkna, ki so odpadla z zvonika.«

Doda, da je bilo še huje v kapeli sv. Ane. »Ko sem odklenil vrata, je ven udaril težak zrak z vonjem po trohnobi, v popolnoma zapuščenih kapeli so bile odložene zelo zanimive baročne klopi iz velike cerkve, datirane z letnico 1742. Ker je puščala streha, je bila notri še večja vlaga. Nekoliko boljše je bilo stanje v kapeli Božjega groba, ki so jo domačini nekaj let prej rešili pred sesutjem s samoiniciativno obnovo.«

Pomagaš po svojih močeh

Na vprašanje, zakaj se je lotil težkega dela, reševanja slabega stanja na Starih Svetih gorah, je povedal: »Ko človek vidi, da ne bo kmalu nikogar, ki bi se zavzel za kakovosten cerkveni inventar, ki je zapisan popolnemu propadu, se odločiš in pomagaš po svojih močeh. To je nekako tako, kot če ob cesti srečaš ponesrečeno

KOT 14. KAPELO KRIŽEVEGA POTA (BOŽJI GROB) SO UPORABILI KAPELO SV. MOHORJA IN FORTUNATA. / I. Ž.

POGLED NA KRIŽEV POT NA STARIH SVETIH GORAH NA GRADIŠČU / I. Ž.

GLAVNI OLTAR CERKVE ŽALOSTNE MATERE BOŽJE / I. Ž.

GOTSKI KIP MARIJE Z JEZUSOM IZ OKOLI LETA 1410 / I. Ž.

osebo. Ne prepustiš je morebitnemu naslednjemu mimoidočemu, za katerega ni nujno, da bo kmalu prišel, ampak pomagaš takoj in morda rešiš življenje. Tudi umetnine in starine v neustreznih pogojih hitro propadajo, zaradi slabega stanja pa pogosto postanejo tudi žrtev raznih pospravljanj. Ljudje v prostem času počnejo vse sorte, zakaj pa ne bi pomagal pri ohranjanju naše kulturne dediščine?»

Zavod H'Art

Pojasnil je, da je pri iskanju možnosti za obnovo pripomoglo tudi nekaj srečnih naključij. Našla se je možnost prijave na razpis ministrstva za kulturo. »Na srečo

sem poznal Matejo Ocepek iz restavratorske firme Zavod H'Art, v kateri združujejo restavratorje, ki so zmožni celovite obnove kulturnih spomenikov, od zidov, fresk, do lesene in slikarske opreme, nudijo pa tudi storitev priprave prijav na razpise za obnovo kulturne dediščine. Z Matejinim partnerjem Urbanom Erzenom sva se oglasila pri upravitelju župnije Damjanu Kejžarju, ki sem ga poznal že od prej z romanja moje domače župnije na Svete gore nad Bistrico ob Sotli. Beseda je dala besedo, ugotovili smo, da je najbolj smiselno najprej dokončati restavriranje notranjosti prezbitorija, kar nam je s skupnimi močmi tudi uspelo.«

no gledal, kaj si domišljam glede obnove cerkve. Povedal sem mu, da če bomo sodelovali, lahko naredimo veliko. Skupaj smo tako organizirali že več delovnih akcij, s katerimi se je marsikaj postorilo za izboljšanje stanja cerkvenih stavb. Na pomoč so priskočili tudi nekateri župljani iz drugih delov župnije. Ker so ljudje začutili, da se stvari končno premikajo, se je našlo tudi nekaj darovalcev in prostovoljnih izvajalcev, ki so podprli restavriranje svetilk, oltarnih svečnikov in elektrifikacijo.«

Navduši celo skeptike

Pohvalil je tudi občino Kozje, ki je prek javnih razpisov po-

membno pomagala pri prizadevanjih za obnovo. Poleg prezbitorija so podprli tudi restavriranje baročnih klopi z letnico 1742. Obnovo slednjih šteje kot velik dosežek, saj gre za vzorčni primer, kako se na videz brezupen kos pozabljene cerkvene opreme z restavratorskim posegom povrne v dobro stanje in navduši celo največje skeptike. Z restavriranjem teh klopi so, tudi s pomočjo nekaj dobrotnikov, rešili enega redkih primerkov še ohranjenega tovrstnega lesenega pohištva iz 18. stoletja.

Ob tem je poudaril, da so vse delali v soglasju z Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije, kar je pomembno, saj je pri obnovi kulturne dediščine potrebno znanje, da se kaj napačno ne izvede ali zavrzje. »Ob tem bi pohvalil odgovornega konservatorja ZVKDS OE Celje Matija Plevnika za kooperativnost in podporo pri obnovi. S skupnimi močmi, s sodelovanjem župnika Kejžarja in številnih domačinov, smo po obnovi 27. aprila 2025 pripravili lepo praznovanje.

Še veliko pa bo treba postoriti, restavriranja je potrebna vsa oltarna oprema, orgle iz leta 1882, spovednice, nebo za procesije, zakristijska omara, ter notranjščini obeh kapel. Pomembno je, da se je oblikovala skupina domačinov, ki skrbi za redno vzdrževanje cerkve, da se preprečuje nadaljnje nastajanje škode, poskrbelo se je

tudi za nekatere nujne tehnične rešitve, npr. stalno zračenje objektov.«

Znamenje na nebu

K restavriranju vabi tudi močno uničena velika slika na platnu, ki je bila nekoč del procesijskega neba. Na njej so upodobljeni angeli, ki častijo sveto Rešnje telo. Slika je čudežno preživela dolga leta propadanja, skoraj nepoškodovana na njej pa je ostala pozlačena monštranca s hostijo, kar je posebno znamenje, ki vabi k obnovi slike in češenju Jezusa pod podobo kruha. Tudi bralci Družine so vabljeni k podpori obnove, saj je tudi to eden izmed načinov, kako počastiti sveto Rešnje telo, s tem, da se ohrani ta sveta podoba. Tisti, ki želijo podpreti obnovo, se lahko obrnejo na skrbnika cerkve Slavka Kotnika, na telefonsko številko 041 502 298. Kozjanska župnija Podsreda na robu slovenskega ozemlja z malo prebivalci, kjer ni velikih zaposlitvenih centrov, bo težko zmogla sama nositi visoke stroške restavriranj, zato bo vsaka pomoč dobrodošla.

Na božjo pot na Gore

K obisku vabi lepa in prostorna cerkev Marije sedem žalosti, h kateri so se zatekali v času preizkušenj, še posebej med turškimi vpadi, vojnam in drugimi nevarnostmi, ki so grozile prebivalstvu. Tudi danes se ji je še kako potrebno priporočati za ohranitev slovenskega naroda. K sv. Ani v njeno kapelo pa so se nekoč zatekale ženske, ki niso mogle zanositi, Marijina mati jih je pogosto uslišala. Priporočale so se ji tudi za srečen porod in zdravje otrok. V postnem času romarje pričakuje eden izmed najbolj slikovitih križevih potov pri nas, vzpon pa je na vrhu poplačan s čudovitim razgledom na trg Podsreda in istoimenski grad. Redni romarski shodi so na tiho nedeljo, cvetni petek, sv. Marka, nedeljo po godu Žalostne Matere Božje in zahvalno nedeljo.

IVO ŽAJDELA

ivo.zajdela@druzina.si

STARA OMARA V ZAKRISTII ČAKA NA OBNOVO. / I. Ž.

SKRBNIK CERKVA NA STARIH SVETIH GORAH SLAVKO KOTNIK / I. Ž.